

הפעין

בתוכן:

3	על הניסים / העורך
5	לקראת שנת השבע / הרב קלמן כהנא זצ"ל
10	מתי נתקנה מצות הדלקת נר חנוכה? / הרב נתנאל אריה
23	שילוח הקן: בין הלכה להשקפה בפסיקתו של הרמב"ם / אברהם ליפשיץ
27	שמש בגבעון דום – פירוש חדש / הרב אהרן בק
33	דיבר הכתוב בהווה / הרב יעקב קאפל רייניץ
37	מדוע והיכן פירש רש"י מילים מוכרות בפירושו לתורה? / ד"ר אביגדור בנש"ק
41	ההדרה חדשה של תשובת הרמב"ם בעניין ספירת ימי נידה וזיבה על פי כתב ידו, ודיון במשמעותה / בן ציון אוריאל

הלכה ואקטואליה

	דרכי שו"ת חדשות (טלפון, אינטרנט ומסרונים) – יתרונות, חסרונות ומסקנות /
56	הרב אריה כץ
63	היתר מכירה – אוצר בית דין / הרב זאב וייטמן, תגובה: הרב יהושע בן מאיר

זיכרון להולכים

74	שלוש נקודות חינוכיות לזכרו של הרב שמואל אקשטיין זצ"ל / הרב יחזקאל יעקבסון
----	---

תגובות והערות

	"שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול" – בשיטת הרמב"ם בשבת, ביו"ט ובחור"מ /
77	הרב שלומי אלדר
80	עוד בעניין לימודי החול במשנת הרב קוק / הרב מתניה אריאל
82	עוד בעניין מכירת הקרקעות בשמיטת תשע"ה / הרב מאיר ברקוביץ

על ספרים וסופריהם

	"משנת השר": עיקרי השקפתו והגותו של רש"ר הירש זצ"ל מלוקטים מתוך כתביו /
84	הרב יצחק בראור
93	אוסף מקורות לתולדות יהודי קלבריא שברוס איטליה / ד"ר אברהם דוד
96	על בעל 'פתחי תשובה' על השו"ע ושנות חייו / ד"ר חנן יצחקי
101	רבינו שמואל בן חביב די וידאש זצ"ל, פרטים חדשים לדמותו / הרב זכריה הולצר
103	הקדשת המחבר לאדמו"ר מגור על הספר 'אם הבנים שמחה' / רבי י"ש טייכטל הי"ד
104	נתקבלו במערכת / הרב יואל קטן
II	תקציר המאמרים באנגלית

מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים

בס"ד, טבת תשע"ה • כרך גה, גליון ב [212]

גיליון זה של 'המעין' מוקדש לעילוי נשמת
הרב שמואל ב"ר שמחה בונם אקשטיין זצ"ל
ראש הישיבה התיכונית בשעלבים
העמיד תלמידים הרבה, וחינך אלפים לאהבת התורה,
העם והארץ.
נפטר לאחר שזיכך את נפשו בייסורים
במוצש"ק כ"ה בתשרי תשע"ה.
תנצב"ה

בימיו האחרונים של אבי זצ"ל, באחד מימי חג הסוכות, עת שכב על מיטתו בסוכה תשוש וחלש מחמת מחלתו שגברה, בימים שכבר כמעט ולא דיבר, לפתע אמר משפט אחד בקול רם: 'אבי נפטר בחג הפסח, ואני עתיד להיפרד מהעולם בחג הסוכות... אשריי שאזכה להיפרד מהעולם כשאני תחת צילא דמהימנותא! ימים אחדים לאחר מכן, במוצאי שבת שלאחר שמחת תורה, השיב את נשמתו בטהרה לבוראו. במשפט בודד זה ביטא אבי זצ"ל את הליכתו בתמימות עם קונו. הוא קיבל עליו ייסורים באהבה, היה נעים ושמח עם סובביו, ואף הגדיל לומר באחד הימים: 'נהניתי מכל רגע בחיי, ואני מודה לבוראי על הכל'...

נועם מידותיו והליכותיו עם ילדיו וחבריו ותלמידיו היה לאחת מתכונות אופיו הבולטות. סיפורים רבים ספרו תלמידיו על צניעותו וענוותנותו, נעימותו ורגישותו. חבל על דאבדין. תנצב"ה.

(מתוך דברים שכתב בנו הרב שמחה אקשטיין שליט"א)

על הניסים'

את התוספות 'על הניסים' וכו' בברכות ההודאה שבתפילות העמידה וברכת המזון אנו מוסיפים רק במועדי השנה שבהם נעשו לנו ניסים 'בזמן הזה'. אולם למעשה אנו מודים לקב"ה יום יום בתפילות העמידה 'ערב ובוקר וצהריים' ואחרי כל סעודה וסעודה 'על ניסוך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת'; במה שונים ניסים אלו מניסים אלו?

כמובן שניתן להשיב בפשטות שכאן מדובר על ניסים גלויים וכאן על ניסים נסתרים. אולם גם ניסי מגילת אסתר מוגדרים כניסים נסתרים יחסית לניסים גלויים אחרים שכולנו מכירים ומזכירים אותם יום יום, כקריעת ים סוף וכדו'! מכאן אתה למד שגם בענייני ניסים 'הכל יחסי', 'יחסי' תרתי משמע: נס אחד יכול להיחשב גדול או קטן יחסית לנס אחר, וכל נס נחשב יותר 'ניסי' כאשר מתייחסים אליו ככזה, כאשר היחס אליו הוא לא כדבר מובן מאליה – אלא כאל אחד מניסי חיינו. לעיתים הדבר בא לידי ביטוי מהצד השני של המתרס: כאשר רבי חנינא בן דוסא אומר לחומץ שידלק (תענית כה, א) הוא רק ממחיש לעינינו שגם הטבע הרגיל שבו דווקא השמן דולק הוא למעשה נס גמור. וכך גם בעניינים רוחניים: על שאלת המלך הכוזרי (מאמר א אות פ) 'איך קמה תורתכם ואיך פשטה ונראתה, ואיך נתחברו הדעות אחרי אשר היו חלוקות, ובכמה שנים נתייסדה האמונה ונבנתה עד שנתחזקה ונשלמה' – משיב החבר: 'הנימוס אשר התחלתו מהבורא (=בניגוד לדתות וחוקים אנושיים) הוא קס פתאום, נאמר לו היה – ויהי, כבריאת העולם'. ואין הכוונה שרק מתן תורה עצמו הוא נס ממש כבריאת העולם, אלא שכל קיום התורה במשך כל הדורות עד היום הזה, כולל התפשטותה והתחזקותה בדורנו בכל אתר ואתר למרות הדעות החלוקות וההשקפות הרחוקות ואף ההפוכות זו מזו – הכל הוא נס גמור גלוי לעיני כל המתבונן בו באמת, וראוי להתייחס אל הנס הזה כראוי לו, ולהודות עליו לבורא עולם 'ערב ובוקר וצהריים'.

שוב נכנס הציבור בארץ למערבולת של בחירות שלא בזמנן. התקווה היא שהבחירות האלו יביאו את ציבור נאמני ה' לעמדות טובות יותר בהנהלת

המדינה, בעיקר אם בניגוד לטעויות העבר יצליחו נציגי הציבור ושולחיהם על גוניהם השונים לעבוד זה עם זה בשיתוף פעולה, בשלום ובחיבה, בתוך המפלגות עצמן – ובין המפלגות השונות. ומי שחושב שכדי להגיע לזה צריך נס – הרי כבר נאמר שבדיוק על ניסים כאלו אנו מתפללים 'בכל עת ערב ובוקר וצהריים', בדיוק לניסים אלו אנו מצפים, בדיוק לסייעתא דשמיא כזו אנו מייחלים, ומי שאמר לשמן וידלק הוא יאמר לחומץ וידלק. כאשר יצא לאור בעז"ה הגיליון הבא של 'המעין' כבר נדע האם הצליחו נציגי הציבור שלנו לגוניהם להתעלות על עצמם ולחזק את האהבה והחיבה ושיתוף הפעולה ביניהם לטוב לנו, או שח"ו שטן המחלוקת עבד 'שעות נוספות' בחודשים אלו...

גיליון מגוון זה, המוקדש לזכרו של ראש הישיבה התיכונית בשעלבים לשעבר, ידידי ורעי ואהובי הרב שמואל אקשטיין זצ"ל, עוסק בענייני שמיטה וחנוכה, מקרא אגדה והלכה, ספרים וסופריהם, כמנהגו הטוב של כתב העת 'המעין' מדי רבעון. נוסף לו עתה מדור, שבעז"ה יזכה לקביעות ב'המעין', שיעסוק בענייני הלכה ואקטואליה, נושאים שבהם לעיתים הגבול בין הלכה והשקפה מטושטש, ודווקא את הגבול העדין הזה ראוי להדגיש ולחדד ולמצות ביחס אליו את כללי ההלכה. ועוד מועד לחזון.

לסיום רציתי לתקן טעות שלי, שגרמה עוגמת נפש לתלמיד חכם וידיד: הרב איתם הנקין שליט"א אינו נושא תואר ד"ר, שלא כפי שפלטתה מקלדתי בטעות בגיליון הקודם של 'המעין'.

יואל קטן